

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.46](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.46)

УДК 330:332

*О. В. Самоєнкова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри статистики,
Одеський національний економічний університет, м. Одеса
ORCID: 0000-0001-6942-8134*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*E. V. Samotoenkova
PhD (Econ.), Associate Professor of the department of Statistics,
Odessa National Economics University, Odessa*

AN INVESTMENT ACTIVITY OF UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS

У статті розглянуто процеси надходження інвестицій в економіку України, висвітлено основні проблеми та чинники, що впливають на інвестиційну діяльність та інвестиційну привабливість країни. Наведено класифікацію інвестицій за різними ознаками, зокрема за об'єктами вкладення коштів, за характером участі в інвестуванні, за періодом інвестування, за формою власності інвесторів, за регіональною ознакою; окремо розглянуто види прямих іноземних інвестицій. Проведено аналіз динаміки обсягу надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за 2002-2018 роки, який дозволив виокремити періоди найбільш значних коливань та встановити причини, що вплинули на такі зміни. Виконано порівняльний аналіз структури надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за країнами світу станом на початок 2013, 2016 та 2019 років, охарактеризовано основні структурні зрушення. Проведено структурний аналіз прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності на початок 2019 року, порівняно результати з показниками структури 2016 року, встановлено пріоритетні галузі економіки України, до яких іноземні інвестори вважають доцільним вкладати кошти. Проаналізовано динаміку та структуру загальних капітальних інвестицій в Україні. Вивчено структуру капітальних інвестицій в країні за джерелами фінансування у 2016-2018 роках, зроблено висновки щодо суттєвості змін та напрямку, які відбулися за цей період, охарактеризовано позитивні та несприятливі зміни у формуванні капітальних інвестицій. Розглянуто причини скорочення інвестицій у спеціальні (вільні) економічні зони та на території пріоритетного розвитку, а також можливості та перспективи залучення інвестицій до цих зон і територій. Визначено шляхи та умови покращення інвестиційного клімату в країні, що нададуть змогу збільшити надходження прямих іноземних інвестицій та фінансування загальних капітальних інвестицій.

In an article have been discussed the processes of investment to the economy of Ukraine, highlighted the main problems and factors affecting the investment activity and investment attractiveness of the country. A classification of investments according to various criteria is given, in particular, to the objects of investment, to the nature of participation in investment, to the period of in-

vestment, to the form of ownership of investors, to a regional basis; and separately has been considered types of foreign direct investment. The analysis of the dynamics of the volume of foreign direct investment in Ukraine for the 2002-2018 years was carried out, which allowed to identify periods of the most significant fluctuations and to establish the reasons that influenced such changes. A comparative analysis of the structure of foreign direct investment in Ukraine by the countries of the World at the beginning of 2013, 2016 and 2019 has been carried out, and the main structural changes have been characterized. A structural analysis of foreign direct investment by type of economic activity at the beginning of 2019 was carried out, the results were compared with those of the 2016 structure, were identified the priority sectors of the Ukrainian economy, in which foreign investors consider it appropriate to invest. Have been analyzed the dynamics and structure of total capital investment in Ukraine. The structure of capital investments in the country by sources of financing in 2016–2018 was studied, conclusions were made on the materiality of changes and directions that occurred during this period, and positive and unfavorable changes in the formation of capital investments were described. The reasons for the reduction of investments in special (free) economic zones and in the territories of priority development, as well as the possibilities and prospects for attracting investments in these zones and territories are considered. The ways and conditions for improving the investment climate in the country have been identified, which will make it possible to increase the inflows of foreign direct investment and the financing of general capital investments.

Ключові слова: *інвестиційна діяльність; іноземні інвестиції; капітальні інвестиції; динаміка; структура; перспективи.*

Keywords: *investment activity; foreign investments; capital investments; dynamics; structure; prospects.*

Постановка проблеми. Економічне зростання держав багато в чому забезпечується рівнем розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в усіх сферах економіки і, головним чином, у промисловості. Частка нових або вдосконалених технологій, продукції, устаткування в розвинених країнах складають від 70 до 85 % приросту валового внутрішнього продукту. Можливості розробки, впровадження та використання нових і вдосконалених технологій, продукції залежать від стану інвестиційного клімату в країні, обсягу та структури інвестицій. В даний час Україні, як ніколи, потрібні інвестиції для економічного розвитку. Найбільш затребуваною формою капіталовкладень для економіки країни є прямі іноземні інвестиції, оскільки вони дозволяють реалізовувати великі й важливі проекти, крім того в країну надходять новітні технології, нові практики корпоративного управління тощо. Поліпшення інвестиційного клімату в країні, активізація інвестиційної діяльності стає на сучасному етапі розвитку держави особливо актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу вивченню проблем та шляхів залучення іноземних інвестицій в економіку України, аналізу сучасного стану інвестиційної діяльності та питанням покращення інвестиційного клімату в країні приділяли такі вчені, як: Ю. М. Коваленко, А. В. Непран, О. Д. Данілова, А. В. Колеватова, В. В. Козик, Г. М. Филок, О. М. Петухова, І. П. Мойсеєнко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значну кількість публікацій з даної проблеми, необхідними та актуальними є подальші дослідження стану, тенденцій, структурних змін, оцінки ефективності інвестицій в національну економіку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження інвестиційних процесів в економіці України, статистичний аналіз динаміки та структури обсягу прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій, виявлення особливостей і тенденцій інвестиційної діяльності в Україні, визначення шляхів активізації залучення іноземних інвестицій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна діяльність в країні регламентується Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 04.07.2002 року, останні зміни до якого було прийнято 23.03. 2017 року [1]. Відповідно до цього Закону «Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, завдяки чому створюється прибуток (дохід) чи досягається соціальний та екологічний ефект [1].

Види інвестицій розглядають за багатьма ознаками, які покладено в основу класифікації. Зокрема, інвестиції класифікують [4, с. 154]:

1. За об’єктами вкладень коштів – реальні, фінансові та інноваційні.

Реальні інвестиції включають капітальні вкладення в основні засоби (створення нових, реконструкція та модернізація діючих), придбання цілісного майнового комплексу, в тому числі в процесі приватизації.

Фінансовими інвестиціями є придбання фінансових активів (акцій, облігацій, сертифікатів, відкриття депозитних рахунків), участь у заснуванні нових підприємств і в спільній діяльності.

Під інноваційними інвестиціями розуміють придбання ліцензій, патентів, програмних продуктів, фінансування наукових розробок, підготовку та перепідготовку фахівців.

2. За характером участі в інвестуванні – прямі та непрямі.

Прямі інвестиції передбачають безпосередню участь інвестора в виборі об'єктів інвестування та вкладення коштів.

Під непрямыми інвестиціями розуміють інвестування, опосередковане іншими особами (інвестиційними або іншими фінансовими посередниками).

3. За періодом інвестування – короткострокові (вкладення капіталу на період не більший за один рік) і довгострокові (вкладення капіталу на період більший за один рік).

4. За формами власності інвесторів – приватні, державні, іноземні та спільні.

Приватні інвестиції – вкладення коштів, що здійснюються громадянами, а також підприємствами недержавних форм власності, перш за все, колективної.

Державними інвестиціями є вкладення, що здійснюються центральними та місцевими органами влади за рахунок коштів бюджету, позабюджетних фондів і позикових коштів, а також державними підприємствами за рахунок власних і залучених коштів.

Іноземними інвестиціями є вкладення коштів в економіку країни іноземними громадянами, юридичними особами та державами; спільні інвестиції здійснюються суб'єктами даної країни та іноземних держав.

5. За регіональною ознакою – у середині країни і за кордоном.

Прямі іноземні інвестиції – це форма участі іноземного капіталу в реалізації інвестиційних проектів на території країни-реципієнта інвестицій, яка характеризується активною участю інвестора (або його представників) в діяльності організації [7].

Основними видами прямих іноземних інвестицій є:

- інвестування з нуля – створення за кордоном філіалу або підприємства, яке знаходиться в 100-відсотковій власності інвестора;
- поглинання або покупка іноземного підприємства;
- фінансування діяльності філіалів;
- придбання майнових прав: прав користування землею, природними ресурсами тощо;
- надання прав на використання ноу-хау, технологій та інше;
- покупка акцій/паїв у статутному капіталі іноземної компанії, які надають право контролювати діяльність підприємства.

У 2016 році в Україні була створена Національна інвестиційна рада при Президентові [2], основними завданнями якої є:

- розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні;
- формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики;
- сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні;
- напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави;
- вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами;
- аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів;
- участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [2].

Відповідно до цих завдань було розроблено Проект East Invest - 2, в якому сформульовано вимоги для покращення бізнес клімату в країні.

Для залучення прямих іноземних капіталовкладень Україна пропонує великі інвестиційні проекти, серед яких: сільськогосподарський комплекс з рибною спеціалізацією, комплекс з переробки та зберігання зернових, тваринницькі комплекси, технологічні лінії з неперервного розливу сталі в металургійній промисловості та багато інших.

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за останні 17 років надходили досить нерівномірно [6;7]. Динаміка їх надходження за період 2002 - 2018 роки наведена в таблиці 1.

Дані таблиці 1 показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2002 до 2018 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Так, у 2005 році, сподіваючись на позитивні зміни після подій 2004 року, іноземні інвестори вклали в економіку України 7808 млн. дол. США, що у 4,6 рази більше, ніж у попередньому році.

Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україну відбувся у 2008 році – 10913 млн. дол. США, що було в 6,4 рази або на 9198 млн. дол. США більше, ніж у 2004 році. Значне скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2009 році в значній мірі пояснюється світовою економічною кризою – обсяг надходжень зменшився в порівнянні з 2008 роком на 55,9 %, що становило 6097 млн. дол. США. У наступний

період, з 2010 до 2012 року, спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень яких у 2012 році збільшився до 8041 млн. дол. США. Але вже в 2013 році політична нестабільність в Україні призвела до значного зменшення надходжень іноземних інвестицій, які склали у 2014 році всього 410 млн. дол. США, тобто всього 9,1 % від обсягу надходжень у 2013 році.

У 2015 і 2016 роках ситуація почала декілька покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив відповідно 2961 і 3130 млн. дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2012 році. Але не виправдання надій на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких в 2017 році порівняно з 2016 роком зменшився майже на 30 %. Незначне збільшення надходжень у 2018 році, всього на 153 млн. дол. США або на 6,9%, продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

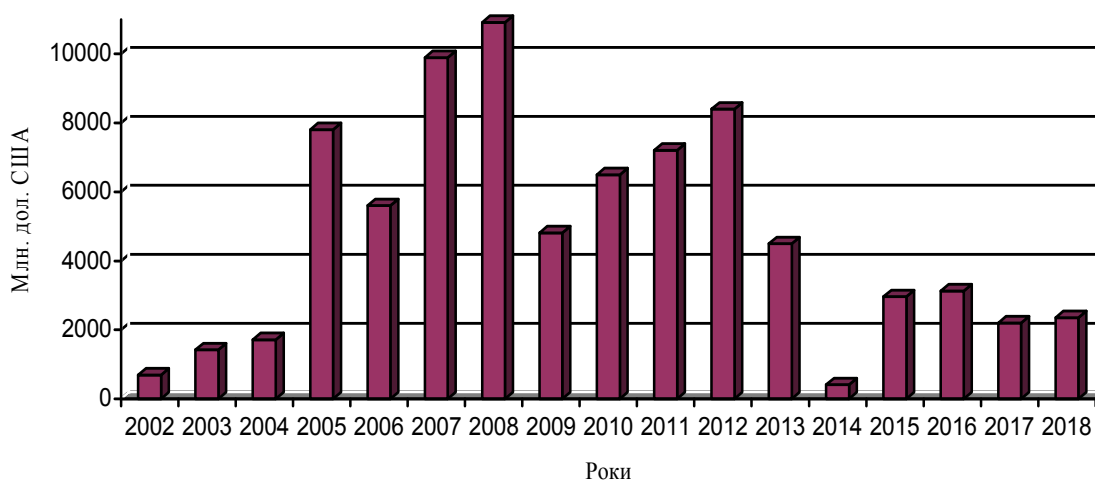
Таблиця 1.
Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну

Роки	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	Показники динаміки (до попереднього року)		
		абсолютний приріст (зменшення), млн. дол. США	індекс динаміки, %	темп приросту (зменшення), %
2002	693	...	...	...
2003	1424	731	205,5	105,5
2004	1715	291	120,4	20,4
2005	7808	6093	455,5	355,5
2006	5604	-2204	71,8	-28,2
2007	9891	4287	176,5	76,5
2008	10913	1022	110,3	10,3
2009	4816	-6097	44,1	-55,9
2010	6495	1679	134,9	34,9
2011	7207	712	111,0	11,0
2012	8401	1194	116,6	16,6
2013	4499	-3902	53,6	-46,4
2014	410	-4089	9,1	-90,9
2015	2961	2551	722,2	622,2
2016	3130	169	105,7	5,7
2017	2202	-928	70,4	-29,6
2018	2355	153	106,9	6,9

Дані за 2014-2018 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя та без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Розраховано автором. Джерело інформації [7].

Графічно динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2002 року до 2018 року зображена на рисунку 1.

Рис. 1. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну, млн. дол. США

Аналіз структури прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу показав, що понад 70 % загального обсягу інвестицій надходить з країн ЄС і біля 30 % інвестицій надходить з інших країн світу.

В таблиці 2 наведено перелік країн світу, які вкладають в економіку України найбільший обсяг інвестицій та частка інвестицій цих країн у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в Україні. [7].

Як бачимо з таблиці 2, за період з 2013 року до 2019 року в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України відбулися суттєві зміни. По-перше, слід відмітити, що найбільший обсяг інвестицій надходить від інвесторів Кіпру, частка яких у 2016 році порівняно з 2013 роком не змінилась і складала 30,8 %, а на початок 2019 року зменшилась на 3,3 відсоткових пунктів і склала 27,5 %.

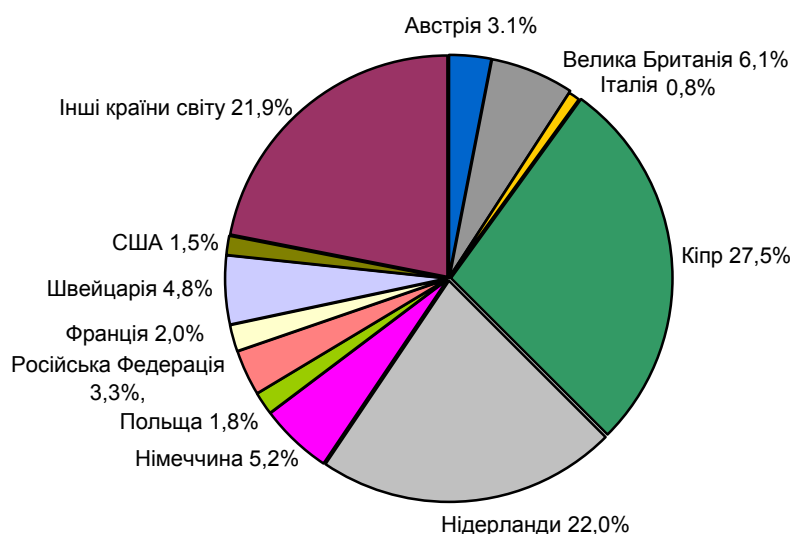
Таблиця 2.
Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу

Країни світу	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %		
	2013 рік	2016 рік	2019 рік
Австрія	4,8	3,6	3,1
Велика Британія	4,8	5,6	6,1
Італія	0,8	0,7	0,8
Кіпр	30,8	30,8	27,5
Нідерланди	16,4	19,0	22,0
Німеччина	8,7	5,2	5,2
Польща	1,7	2,1	1,8
Російська Федерація	6,0	1,3	3,3
Франція	2,9	4,0	2,0
Швейцарія	2,1	4,3	4,8
США	2,0	2,2	1,5
Інші країни світу	19,0	21,2	21,9
Усього	100,0	100,0	100,0

Розраховано автором. Джерело інформації [6]

Друге місце серед країн інвесторів займають Нідерланди. Частка інвестицій цієї країни в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України зростає з 16,4 % у 2013 році до 19,0 % у 2016 році, а на початок 2019 року склала вже 22,0 %. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2019 року Нідерланди вклали в економіку України 7061 млн. дол. США, Кіпр – 8880 млн. дол. [6]. Також можна відмітити, що на початок 2019 року порівняно з попередніми роками в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України збільшились частки інвестицій з Великої Британії – з 4,8 % до 6,1 % та Швейцарії – з 2,1 % до 4,8 %. У той же час зменшились частки інвестицій з Німеччини – з 8,7 % до 5,2 %, Франції – з 4,0 % до 2,0 %, США – з 2,2 % до 1,5 %. Частка інвестицій в Україну з Російської Федерації на початок 2016 року порівняно з 2013 роком суттєво скоротилась – з 6,0 % до 1,3 %, але на початок 2019 року знову зростає і склала 3,3 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій.

Графічно структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу на початок 2019 року представлена на рисунку 2.

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу станом на 1 січня 2019 року, %

З метою встановлення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності в економіці України, до яких надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, проаналізовано структуру їхнього надходження станом на початок 2016 і 2019 років [12].

Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності на початок 2016 та 2019 років представлена в таблиці 3.

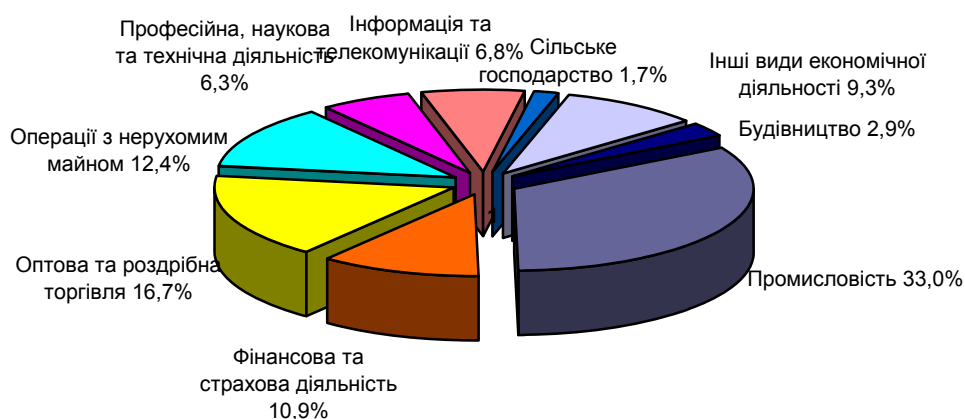
Таблиця 3.
Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %	
	2016 рік	2019 рік
Промисловість	30,8	33,0
Сільське, лісове та рибне господарство	1,6	1,7
Будівництво	3,2	2,9
Фінансова та страхова діяльність	13,5	10,9
Інформація та телекомунікації	6,5	6,8
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,7
Операції з нерухомим майном	11,7	12,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,0	6,3
Інші види економічної діяльності	9,8	9,3
Усього	100,0	100,0

Розраховано автором. Джерело інформації [12]

Аналіз даних таблиці 3 показав, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності за три роки відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2019 року збільшилась порівняно з 2016 роком на 2,8 відсоткових пунктів і склала 33,0 %, що безумовно є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів вкладено в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном і в сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 1 січня 2019 року відповідно 16,7 %, 12,4 % та 6,8 % загального обсягу іноземних інвестицій. Слід відмітити, що за аналізований період суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка у попередні роки була стабільно високою. За три останні роки вона скоротилась з 13,5 % у 2016 році до 10,9 % на початок 2019 року. Між тим є й негативні зміни у структурі іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, до яких можна віднести зменшення суми та частки інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність з 7,0 % до 6,3 % та у будівельну галузь – з 3,2 % до 2,9 %, а також те, що у таку галузь як сільське господарство, де Україна пропонує важливі інвестиційні проекти, було вкладено всього 1,7 % іноземних інвестицій.

Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності на початок 2019 року графічно зображена на рис.3.

Рис. 3. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності станом на 1 січня.2019 року, %

Важливе значення має дослідження динаміки та структури загального обсягу капітальних інвестицій в країні, якими є інвестиції в придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів.

До інвестицій в матеріальні активи належать інвестиції в землю, існуючі будівлі та споруди, нові будівлі та споруди, об'єкти незавершеного будівництва, машини, обладнання, транспортні засоби, довгострокові біологічні активи та інші необоротні матеріальні активи, які були придбані або створені для власного виробництва.

До інвестицій у нематеріальні активи належать інвестиції в придбання або створення власними силами програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами, майном, прав на знаки для товарів і послуг, на об'єкти промислової власності, авторських і суміжних прав.

Динаміку та структуру капітальних інвестицій аналізують за джерелами фінансування, за видами активів, за видами економічної діяльності.

У 2018 році в Україні освоєно 526,3 млрд. грн. капітальних інвестицій, що на 17,3 % більше, ніж у 2017 році. Найбільшу частку інвестицій вкладено в матеріальні активи – 93,3%, з яких у будівлі та споруди вкладено 44,2 % усіх інвестицій, у машини, обладнання та транспортні засоби – 45,2 %. У нематеріальні активи в 2018 році вкладено 6,7 % загального обсягу капітальних інвестицій, з них 2,0 % вкладено в програмне забезпеченні та бази даних [9].

Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування за період 2016 - 2018 роки наведена в таблиці 4.

Таблиця 4.
Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування

Джерела фінансування капітальних інвестицій	Структура капітальних інвестицій, %		
	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Капітальні інвестиції, усього	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок:			
– коштів державного бюджету	2,3	3,4	4,0
– коштів місцевих бюджетів	7,1	9,3	8,7
– власних коштів підприємств та організацій	69,4	69,1	71,3
– кредитів банків та інших позик	7,1	6,6	6,7
– коштів іноземних інвесторів	2,9	1,4	0,3
– коштів населення на будівництво житла	8,9	7,3	6,4
– інших джерел фінансування	2,3	2,9	2,6

Джерело інформації [9]

Дані таблиці 4 показують, що за три роки в структурі капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування відбулися суттєві зміни. Найбільшу суму капітальних вкладень становлять власні кошти підприємств та організацій, частка яких в загальному обсязі капітальних інвестицій в 2018 році зросла порівняно з попередніми роками і склала 71,3 %. Також необхідно відмітити такі сприятливі зміни, як збільшення частки капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету, частка яких в 2016 році становила 2,3 % загального обсягу, в 2017 році вона збільшилась до 3,4 %, а в 2018 році вже становила 4,0 %. Частка капітальних інвестицій за рахунок коштів місцевих бюджетів в 2017 році порівняно з 2016 роком зросла до 9,3 %, але в 2018 році декілька зменшилась і становила 8,7 % загальної суми інвестицій. Це свідчить про можливості місцевих органів влади більше коштів залучати в місцеві та регіональні проекти.

У той же час зменшилась частка капітальних інвестицій за рахунок кредитів банків та інших позик, тобто банківська сфера не створює умов для можливостей кредитування інвестиційних проектів. Також зменшилась частка коштів населення на будівництво житла – з 8,9 % у 2016 році до 6,4 % у 2018 році, на що в свою чергу вплинули труднощі з тримання банківських кредитів. Дійсно негативними змінами в структурі капітальних вкладень є значне скорочення інвестицій за рахунок коштів іноземних інвесторів: якщо в 2016 році кошти іноземних інвесторів склали 2,9 % загального обсягу капітальних інвестицій, то в 2018 році всього 0,3 %. Це ще раз підтверджує висновки про те, що більшість іноземних інвесторів не ризикують вкладати кошти в економіку України.

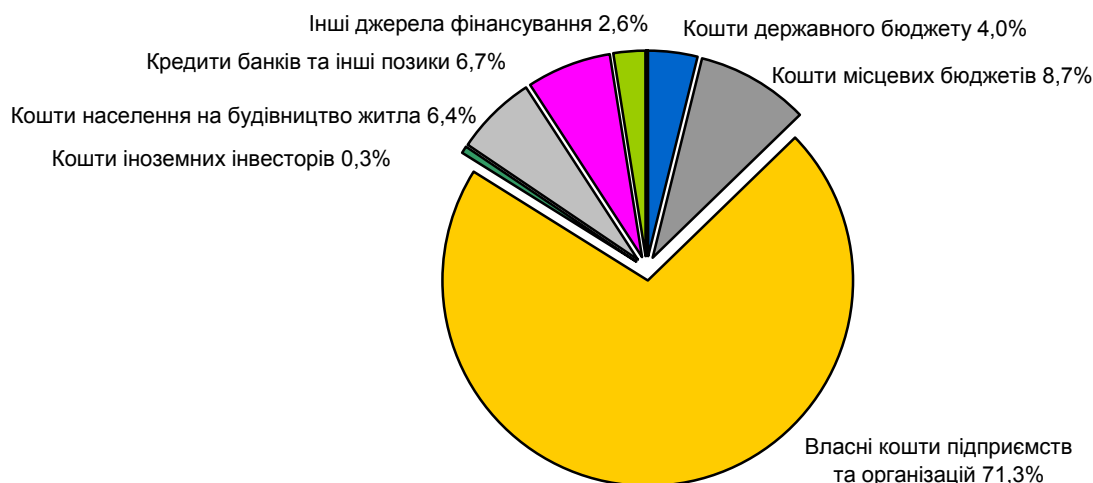
Таким чином, на придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів підприємства та організації вкладають, в першу чергу, власні кошти, не дуже розраховуючи на отримання кредитів та інші джерела фінансування.

Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування в 2018 році представлена на рисунку 4.

Завдання залучення інвестицій для економічного розвитку країни є на сьогодні одними з актуальних та пріоритетних. В Україні ще в 1992 році було прийнято Закон «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» [3]. Метою створення спеціальних (вільних) економічних зон є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів

господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України [3].

Між тим перші спеціальні (вільні) економічні зони були створені лише в 1998 році.

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій в Україні за джерелами фінансування в 2018 році, %

У 2015-2016 роках у 5 спеціальних (вільних) економічних зонах та на 7 територіях пріоритетного розвитку реалізовувалось 66 проектів, якими передбачалось надходження інвестицій в обсязі 870,7 млн. дол. США, з них у спеціальні (вільні) економічні зони – 380,9 млн. дол., що складало 43,7 % загального обсягу, на території пріоритетного розвитку – 489,8 млн. дол. або 56,3%. До цих спеціальних економічних зон відносяться: СЕЗ «Донецьк» – передбачено реалізація одного інвестиційного проекту, СЕЗ «Закарпаття» – 11 проектів, СЕЗ «Яворів» – 34 проекти, С(В)ЕЗ «Порто-Франко» та СЕЗ «Рені» – 11 проектів [10]. Але нестабільна політична ситуація в країні, тіньова економіка та корупція на цих територіях, зміна законодавства не надали можливості в повній мірі використовувати запроваджені пільгові митні, податкові, валютно-фінансові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних інвесторів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження динаміки та структури надходження прямих іноземних інвестицій в Україну та капітальних інвестицій виявлено, що основними причинами скорочення надходження інвестицій є загострення політичної ситуації, фінансова та економічна нестабільність, недосконалість законодавчої бази, яка не гарантує інвесторам юридичного захисту їхніх прав і капіталу, загальний несприятливий інвестиційний клімат. Аналіз динаміки надходження прямих іноземних інвестицій показав, що будь-яке загострення політичної ситуації викликає не тільки значне скорочення надходження інвестицій, а й відтік коштів із країни. Недоліки функціонування спеціальних (вільних) економічних зон призвели до скорочення інвестиційних проектів на цих територіях. Дослідження структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування показав, що в їхньому складі є позитивні структурні зрушення, які відбулися за рахунок збільшення обсягу та частки капітальних інвестицій за кошти державного бюджету та кошти місцевих бюджетів. Також у структурі капітальних вкладень збільшилась частка власних коштів підприємств та організацій, що свідчить про те, що підприємства та організації не дуже розраховують на отримання кредитів та на інші джерела фінансування, а вкладають власні кошти у придбання матеріальних і нематеріальних активів.

Умовами залучення прямих іноземних інвестицій в Україну є політична, економічна та фінансова стабільність, інвестиційні гарантії, вдосконалення законодавчих актів з регулювання інвестиційної діяльності та загальне покращення інвестиційного клімату.

Література

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 04. 07. 2002 року № 40-IV. Зі змінами від 23.03.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yurfact.com.ua/zminy-do-zakonodavstva-2017/zminy-vid-23-03-2017-do-zakonu-ukrainy-pro-investytsiinu-diialnist>
2. Положення про Національну інвестиційну раду. Затверджено Указом Президента України від 29.08.2016 р. № 365/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016>.
3. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13.10.1992 року № 2673-ХІІ. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
4. Самогосенкова О. В. Економічна статистика: навч. посібник / О. В. Самогосенкова, Ю. О. Ольвінська. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 182 с.

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi>
7. Прямі іноземні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii>
8. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm
9. Капітальні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018>
10. Надходження та освоєння інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку України. Статистичний бюлетень. – К : Державна служба статистики України, 2017. – 51 с.

References.

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On Investment Activity", available at: <http://www.yurfact.com.ua/zminy-do-zakonodavstva-2017/zminy-vid-23-03-2017-do-zakonu-ukrainy-pro-investytsiinu-diiialnist> (Accessed 13 May 2019).
2. President of Ukraine (2016), Decree "Regulations on the National Investment Council", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365/2016> (Accessed 13 May 2019).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On general principles of creation and functioning of special (free) economic zones", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12> (Accessed 13 May 2019).
4. Samotoenkova, E. V. and Olvinskaya, J. O. (2010), *Ekonomichna statystyka : navchalnyi posibnyk* [Economic statistics], OSEU, Odessa, Ukraine
5. Official website of State Statistics Service of Ukraine (2019), "Statistical information" available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 13 May 2019).
6. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2019), "Statistical information" available at: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi> (Accessed 13 May 2019).
7. Direct foreign investment in Ukraine (2019), "Statistical information" available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 13 May 2019).
8. Investments of foreign economic activity of Ukraine (2019), "Statistical information" available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 13 May 2019).
9. Capital investment in Ukraine (2019), "Statistical information" available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 13 May 2019).
10. *Nadkhodzhenia ta osvoiennia investytsii u spetsialnykh (vilnykh) ekonomichnykh zonakh ta na terytorii-akh priorytetnoho rozvytku Ukrainy. Statystychnyi biuletten. (2017)*, [Acquisition and development of investments in special (free) economic zones and territories of priority development of Ukraine. Statistical bulletin.], Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine

Стаття надійшла до редакції 16.05.2019 р.